УДК 372.8:340:681.3

Нетьюсов Сергій Іванович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Навчально-наукового інституту праці та соціальних технологій Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ, e-mail: netyosov@mail.ru

ГРАФІЧНА НАОЧНІСТЬ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація

ІКТ надають нові можливості для використання графічної наочності на уроках правознавства. Мета статті – презентація робочого зошита у формі не до кінця заповнених визначень, таблиць і схем, посібника «Правознавство: визначення, таблиці та схеми. 10 клас» у формі електронного ресурсу і представлення методичних підходів до використання матеріалів, які розглядаються. З'ясовано, що робота з наочністю, що пропонується, організовується на будь-якому етапі уроку, зорієнтована на зорову, механічну та логічну пам'ять, значно економить час на уроці, розвиває компетентності письмового й усного юридичного мовлення, вдосконалює інформаційну освіченість, позитивно впливає на формування компетентностей, сприяє вихованню позитивного ставлення до закону і права. Учень – суб'єкт навчання.

Ключові слова: правознавство, графічна наочність, інформаційно-комунікаційні технології, схема, таблиця, визначення, компетентність.

Постановка проблеми. Особливості сучасного економічного і соціокультурного розвитку України, процеси демократизації життя, впливи процесів глобалізації й інтеграції у європейське і світове співтовариство висувають нові завдання перед освітою. У країні продовжується становлення національної системи освіти, яке супроводжується суттєвим оновленням педагогічної теорії і практики, відбувається зміна освітньої парадигми, пропонуються нові підходи, удосконалюються форми й методи навчання.

В умовах економічних і суспільно-політичних перетворень, зміцнення української державності необхідно формувати в учнів на уроках правознавства свідоме, конструктивно-критичне ставлення до суспільних процесів і явищ, які відбуваються, мотивацію та компетентність щодо майбутньої активної участі в громадському житті. Ці завдання, насамперед, покладаються на суспільствознавчу освіту, зокрема правову. Саме тому одним із головних освітньо-виховних завдань шкільної правової освіти стає формування правої компетентності особистості на основі використання інноваційних засобів і технологій навчання, якими виступають інформаційно-комунікаційні технології і графічна наочність.

Аналіз сучасних досліджень. У дослідженнях П. В. Гори, О. О. Певцової, О. І. Пометун, С. Ф. Склярєнко, Г. О. Фреймана та інших проаналізовані загальні принципи використання засобів наочності і графічних елементів, розроблена методика роботи з ними, яка спрямована на підвищення ефективності навчально-виховного процесу [2; 14; 15; 17]. Використання ПК як важливого елементу підвищення якості суспільствознавчої освіти взагалі і навчання правознавства зокрема у своїх роботах досліджували Д. Л. Десятов, О. П. Мокрогуз, Т. О. Ремех, О. А. Худобець тощо, які проаналізували функціональні можливості ІКТ, розробили методичні прийоми використання цифрових технологій на уроках суспільствознавчих дисциплін, запропонували систему роботи з програмним забезпеченням на уроках історії і права, підготовку і використання презентацій [3; 6; 10; 18; 19]. У працях фахівців узагальнені методичні підходи до роботи з поняттями на уроках правознавства з використанням ІКТ, методика застосування комп'ютерних засобів на всіх етапах уроку права, розглянуті особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках різних типів і форм [8; 9; 12]. Освітянам України презентовані програмно-педагогічні засоби з правознавства [1; 11; 16]. Дидактичні посібники з графічними матеріалами з предмета «Правознавство» презентували В. Ф. Веніславський, С. В. Дрожжина, О. Г. Кушніренко, В. В. Нартов, Т. М. Слінько та ін. [4; 5; 7]. Розглянуті дослідження стали базою, фундаментом статті, яка пропонується.

Завдання статті. Презентація дидактичних посібників з графічною наочністю «Правознавство у визначеннях, таблицях, схемах та завданнях» у формі робочого зошиту, і «Правознавство: визначення, таблиці та схеми. 10 клас», у формі

електронного ресурсу, підготовленого на основі Microsoft PowerPoint, а також розробка методичних підходів до використання комплексу дидактичних посібників для організації активної діяльності підлітків на уроці правознавства, формування загальнонавчальних і предметних компетентностей учнів.

Викладення основного змісту. Використання наочності на уроках правознавства – обов’язковий методичний елемент навчання предмету, зумовлений специфікою навчального матеріалу і психологічними особливостями сприйняття і запам’ятовування інформації.

Працюючи з дидактичними графічними матеріалами на уроці, учитель має можливість відобразити необхідний матеріал у формі крейдяного креслення на дошці, вивісити схеми і таблиці на аркуші паперу значного формату (наприклад, А-1) перед учнями або скористатись дидактичними збірниками на паперових носіях безпосередньо, якщо вони в необхідній кількості є в кабінеті.

Наочне представлення матеріалу на уроці відкриває перед учителем можливість задіяти, крім слухової пам’яті учнів, ще й зорову, логічну й механічну пам’ять. Дослідники свідчать, що людина запам’ятовує 10% від прочитаного й 30% від побаченого. Якщо ж людина чує і бачить, то рівень запам’ятовування збільшується до 50%, а якщо чує, бачить та обговорює, то навіть і до 70% [13].

За допомогою схеми або таблиці учні бачать структуру навчальної проблеми, ієрархічну підпорядкованість складових елементів певної системи, мають можливість самостійно або у групі працювати над завданням учителя, а після його виконання – презентувати й обговорити, що безумовно підвищує якість навчання.

Об’єктивним недоліком традиційної графічної наочності, яка пропонується на паперових носіях, є той факт, що вчитель змушений презентувати учню для роботи схему або таблицю у повністю заповненому вигляді. У цьому випадку учень не бачить етапів і логіки створення схеми або таблиці, не бере участі у цьому процесі, підліток зорієнтований на засвоєння вже готового матеріалу. У результаті втрачається елемент пошуку, відкриття, евристики. Учень стає споживачем розробленої і підготовленої інформації, класичним об’єктом навчання, «посудиною», яку вчитель «наповнює» певними знаннями.

Тому, виходячи з особливостей правознавчого матеріалу, із значного обсягу навчальних програм за мінімального обсягу часу, виділеного на викладання предметів

правознавчого циклу в загальноосвітній школі (1 година на «Правознавство. Практичний курс» у 9-му класі і 1 година на «Правознавство» у 10-му класі), необхідності активної діяльності учня в роботі з навчальним матеріалом на будь-якому етапі уроку, значимості наочності, у тому числі й графічної, був підготовлений навчальний посібник «Правознавство у визначеннях, схемах, таблицях та завданнях».

Цей посібник – елемент методичного забезпечення, яке включає програму курсу «Правознавство» для 10-го класу загальноосвітніх шкіл (рівень стандарту, академічний рівень), систему підручників, нормативно-правові акти та дидактичні матеріали. Робочий зошит учня складається з 4-х частин: «Основи теорії держави», «Основи теорії права та правовідносини», «Основи публічного права України», «Основи приватного права України», які включають 20 тем, що структурно поділені на блоки. У кожному блоці презентується програмне питання курсу у формі відповідного поняття, яке потребує остаточного формулювання, необхідної схеми або таблиці, заповнення яких необхідно завершити.

Так у рамках теми «Місцеве самоврядування в Україні» учням пропонується блок-схема, остаточне заповнення якої вимагає організацію роботи з підручником і зі статтями 140 й 143 Конституції України (рис. 1).

Рис. 1. Блок-схема з посібника «Правознавство у визначеннях, схемах, таблицях та завданнях» до теми «Місцеве самоврядування в Україні»

Завдання до кожної з тем відповідають вимогам загальноосвітньої підготовки учнів, а вміння формулювати відповіді на них свідчать про засвоєння учнем матеріалу, передбаченого програмою предмету “Правознавство”. Пропонуємо перелік завдань до теми «Особистість, суспільство, держава» (рис. 2).

Завдання

1. Проаналізуйте поняття “людина”, “індивід”, “особистість”, “особа”, “громадянин”.
2. Розкрийте сутність взаємовідносин особистості та суспільства.
3. Розкрийте зміст поняття “правовий статус особистості” та назвіть його види.
4. Охарактеризуйте сутність взаємовідносин суспільства та держави.
5. Поясніть особливості взаємовідносин особистості та держави.
6. Дайте визначення поняття “громадянство” та поясніть способи його отримання та припинення.

7. Дайте визначення понять “правова держава” та “соціальна держава”. Назвіть їх основні ознаки.
8. Заповніть схему співвідношень понять “людина”, “особистість”, “громадянин”. Встановіть своє місце у системі запропонованих понять.

Рис. 2. Система завдань з посібника «Правознавство у визначеннях, схемах, таблицях та завданнях» до теми «Особистість, суспільство, держава»

Робота з навчальними матеріалами, які пропонуються, спрямовується на оснащення уроку правознавства наочним представленням навчального матеріалу відповідно до чинного законодавства України, формування в учнів понятійного апарату предмета, системи правових знань. Заповнення робочого зошита сприяє свідомому засвоєнню інформації, надання їй практичної спрямованості, виховує в підлітків правосвідомість, орієнтує учнів на поважне ставлення до правових норм, акцентує увагу десятикласників на необхідності дотримання законів, як одного з найважливіших елементів громадянського суспільства і правової держави. Систематична робота з посібником позитивно впливає на формування в учнів умінь самостійно працювати з навчальною літературою, розвиває навички структурування навчального матеріалу, його аналізу, систематизації, узагальнення, сприяє вдосконаленню загальноосвітніх, галузевих і предметних (аксіологічної, логічної, інформаційної, практичної, юридично-мовленнєвої) компетентностей учнів. За допомогою посібника вчитель має певну можливість подолати суперечності між значним обсягом навчального матеріалу і нестачею часу, який надається за програмою для його опанування.

Отже, матеріали посібника охоплюють повний курс предмета «Правознавство» для 10-го класу, специфічна форма їхнього представлення надає можливість вчителю включити учнів в активну навчальну діяльність на основі використання сучасних інноваційних технологій навчання. Практика роботи з посібником свідчить, що його матеріали доцільно використовувати для організації групової або індивідуальної роботи на уроці, для проведення занять на основі активних та інтерактивних методик і технологій, самостійної роботи учнів удома, що підвищує зацікавленість учнів, а відтак і веде до зростання результативності навчання.

Формою використання матеріалів посібника на уроці є крейдове креслення й заповнення таблиць і схем на дошці. Позитивним елементом застосування на уроці крейдової графічної наочності є те, що вона з'являється на дошці перед учнями поетапно, відповідно до логіки представлення навчального матеріалу вчителем. Але витрати часу вчителем на креслення і заповнення таблиці або схеми на дошці, а учнями в зошиті, з подальшою фіксацією їхнього змісту – це принципово неприйнятне явище в умовах швидкого зростання обсягу інформації, вимог до особистості, що ставляться сучасною динамічною епохою, в умовах глобалізації й інформатизації суспільства. До того ж не тільки учень на уроці повинен нині швидко і якісно засвоїти певний обсяг інформації, а й учитель повинен розвивати в учня вміння і навички її пошуку, аналізу, систематизації та практичного використання. Ці можливості реалізуються у випадку активної роботи учня з навчальним матеріалом. Посібник «Правознавство у визначеннях, схемах, таблицях та завданнях» надає такі можливості в силу особливостей побудови і представлення визначень, таблиць та схем.

Отже, матеріали посібника охоплюють програму предмета «Правознавство» для 10-го класу в повному обсязі, інформація презентується у формі блоків, які складаються з не до кінця заповнених таблиць і схем. До кожного з елементів блоку ставляться завдання для роботи з підручником або нормативно-правовим актом, підсумкові питання до кожної з тем відповідають вимогам, які висуває програма предмета до знань, умінь, навичок та практики учнів, до компетентного застосування їх для розв'язання юридичних задач і ситуацій. На основі роботи з посібником учитель має можливість розв'язати всі завдання уроку і залучити учня до навчальної діяльності на основі активних й інтерактивних інноваційних технологій, зацікавити

учнів, спрямовувати їхній пошук, що, безумовно, позитивно відбивається на якості знань, умінь, навичок, формує поважне ставлення до закону і права.

Для вдосконалення методики проведення уроків, підвищення активності учнів у процесі навчання правознавству, зростання ефективності уроку, забезпечення його сучасними дидактичними матеріалами, з метою використання більш ефективних методичних підходів до роботи з графічною наочністю і вдосконалення шляхів розв'язання завдань кожного уроку й предмету взагалі був розроблений додатковий елемент системи правознавчої освіти – навчальний засіб «Правознавство: схеми та таблиці. 10 клас», представлений у формі електронного ресурсу.

Для розробки зазначеного засобу використано Microsoft Office PowerPoint. Ця програма обрана тому, що вона найпоширеніша, а інформаційної компетентності користувача Microsoft Word достатньо для роботи з матеріалами, які презентуються. Запропонований підхід є актуальним для більшості вчителів правознавства, обов'язки котрих виконують вчителі історії за фахом, інформаційна компетентність яких у більшості своїй вимагає суттєвого вдосконалення.

Зазначений засіб розроблено відповідно до чинної програми предмета «Правознавство» для 10-го класу загальноосвітніх шкіл (рівень стандарту, академічний рівень). Інформаційний матеріал всього курсу презентується у формі схем і таблиць, кожна з яких розташована на окремому слайді.

Методичні підходи до використання ІКТ на кожному з етапів уроку різних типів і форм, класифікація схем і таблиць, які використовуються на уроках правознавства, презентовані нами в попередніх публікаціях, тому зупинятися на цих аспектах питання у даній роботі вважаємо не доречним [8; 9; 10; 12].

Розглянемо методичні підходи до роботи на уроках правознавства на основі спільного використання навчального посібника на паперовому носії «Правознавство у визначеннях, схемах, таблицях та завданнях» й електронного посібника «Правознавство: таблиці та схеми. 10 клас».

На основі таблиць і схем електронного посібника вчитель має можливість на уроці, використовуючи якісну наочність, швидко і на високому методичному рівні презентувати навчальний матеріал на етапі первинного сприйняття інформації. Важливим елементом роботи вчителя в цей час є можливість детального, поетапного, покрокового представлення інформації, що забезпечується функціональними

можливостями комп'ютерної презентації. Ця особливість можливостей ІКТ принципово відрізняє методику презентації й організацію системи роботи з графічними схемами і таблицями на паперових носіях від наочності, розробленої на основі цифрових технологій і представленої за допомогою комп'ютера і проектора.

Використання ІКТ на шкільній лекції дає можливість вчителю розставити змістові акценти в рамках матеріалу шляхом певного розташування основних і другорядних елементів схем і таблиць. До того ж акцентування уваги може здійснюватись за рахунок кольорового виділення понять і термінів, використання шрифту різного типу, форми, розміру, різноманітних підкреслювань або використання заливки певного кольору. За допомогою цих функціональних можливостей, яке надає програмне забезпечення, учитель робить додатковий наголос на найбільш важливих принципових моментах навчального матеріалу.

Наявність у кожного учня друкованої основи для роботи на конкретному уроці надає їм можливість уважно слухати вчителя, активно співпрацювати з ним під час пояснення нового матеріалу, брати участь у дискусії й обговоренні проблемних питань (не відволікатися на механічне креслення), а також швидко заповнювати необхідні схеми і таблиці, макети яких запропоновані в робочому зошиті. За такої організації роботи учень під час презентації нового матеріалу (на шкільній лекції) проходить шлях від незнання до знань не за вчителем, а поряд з ним, свідомо засвоюючи матеріал теми.

Отже, в учнів, у разі реалізації запропонованих методичних прийомів роботи на уроці, задіяні зорова, механічна та логічна види пам'яті, що сприяє більш якісному засвоєнню навчального матеріалу. У наявності є також значна економія часу, що має суттєве значення.

Посібники, робота з якими аналізується, доцільно також використовувати під час організації роботи у складі малих груп. Так, наприклад, під час вивчення теми «Поняття та загальна характеристика права» учні класу об'єднуються у сім малих груп, кожна з яких отримує конкретне завдання для роботи з текстом підручника і заповнення певного блоку. Результатом опанування малою групою навчального тексту буде правильно заповнений конкретний блок теми, а презентація результатів роботи може проводитись відповідно із забезпеченням навчального процесу інформаційно-комунікаційними технологіями.

За наявності необхідної кількості комп'ютерів кожна група має можливість самостійно побудувати схему на основі програми Microsoft PowerPoint, а за допомогою проектора презентувати її класу, що позитивно впливає на розвиток інформаційної компетентності учнів. До того ж у процесі роботи вдосконалюються навички юридичного мовлення й уміння працювати над проблемою в команді.

Під час презентації результатів діяльності кожною з малих груп, таблиці і схеми, які пропонуються електронним посібником, є зразком, орієнтиром, критерієм правильності заповнення відповідного блоку. Доповіді спікерів груп у разі необхідності корегуються вчителем за допомогою матеріалів електронного ресурсу. Протягом уроку кожен учень має можливість у своєму робочому зошиті зафіксувати необхідну інформацію.

Отже, опанування навчального матеріалу дає можливість учневі активно опрацювати текст підручника або нормативно-правового акту, здійснювати це у співпраці з ровесниками. Школярі вчаться структурувати текст, а обмежений обсяг місця у кожному блоці для представлення інформації об'єктивно вимагає чіткого формулювання тексту, який вноситься у схему або таблицю, процес презентації вдосконалює компетенцію усного юридичного мовлення. Учень стає суб'єктом процесу навчання.

Наявність у вчителя графічної наочності на паперових носіях (у вигляді не до кінця заповнених таблиць і схем) і в електронному варіанті (підготовлених за допомогою програми Microsoft PowerPoint) створює сприятливі умови для організації самостійної роботи учнів з предмета.

Наприклад, учень отримує завдання для самостійного опанування певної теми або розділу. Паперовий посібник є дидактичним матеріалом, за допомогою якого організується його робота над питанням, проблемою. Уточнення, консультування та самоконтроль під час такої форми самостійної роботи школяр має можливість здійснити за допомогою матеріалів електронного посібника.

Практикуємо також постановку завдання учням на самостійну розробку таблиць і схем без використання посібників. Після виконання завдання учні мають можливість співвіднести результати своєї роботи з матеріалами посібників, які слугують певним зразком для наголосу на ключових елементах проблеми і представлення їх у певній системі.

Така організація роботи позитивно себе зарекомендувала, наприклад, під час організації індивідуальної роботи з обдарованими учнями під час підготовки до олімпіад, конкурсів, дебатів. Особливо важливу роль дидактичні посібники відіграють в організації повноцінної самостійної роботи через тривалу хворобу учня або під час вимушених загальних карантинів. Елементи організації дистанційного навчання з предмета і методичні підходи, які пропонуються для організації самостійної роботи, ефективно використовуються у роботі з учнями, які знаходяться на домашньому навчанні.

Організація системи роботи, що презентується, сприяє розвитку навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом, структуруванню тексту, його аналізу, узагальненню отриманої інформації. Необхідність стислого заповнення схем і таблиць надає можливість вдосконалювати навички й уміння письмового юридичного мовлення. До того ж наявність «підказок» у формі заповнених матеріалів електронного посібника, до яких можна звернутися у будь-який час, веде до виховання свідомого ставлення до навчання, самоповаги і сили волі учнів, які ставлять собі за мету опанування навчального матеріалу з предмета «Правознавство», удосконалення загально навчальних умінь і навичок.

Висновки. Отже, у ході презентації посібника «Правознавство у схемах, таблицях та визначеннях» у формі робочого зошиту було з'ясовано, що навчальні матеріали охоплюють всю програму предмета, а організація роботи з таблицями і схемами, які заповнені не в повному обсязі, організовується вчителем на основі активних й інтерактивних технологій. Удосконаленню методики проведення уроків сприяє посібник у формі електронного ресурсу «Правознавство: таблиці та схеми. 10 клас», підготовлений на основі програми Microsoft PowerPoint.

Система роботи з графічною наочністю, що пропонується, може бути організована на будь-якому етапі уроку, зацікавлює учнів нетрадиційним підходом, застосовує зорову, механічну та логічні види пам'яті учнів, значно економить час на викладання нового матеріалу, удосконалює вміння роботи з навчальною інформацією підручників і нормативно-правових актів індивідуально й у команді, розвиває компетентності письмового й усного юридичного мовлення, удосконалює інформаційну освіченість учнів у процесі роботи з програмним забезпеченням, позитивно впливає на формування загально навчальних компетентностей і

компетентностей з предмета «Правознавство», виховує позитивне ставлення до закону і права, як основи громадянського суспільства. Учень стає суб'єктом навчання.

Напрями подальшого пошуку. Вважаємо, що дуже цікавим аспектом роботи з графічною наочністю на уроках правознавства з використанням ІКТ є методика роботи на уроках правознавчого циклу за допомогою системи SMART Board. Але відсутність практики роботи у класі з указаною інформаційною системою залишили питання відкритим для подальших методичних пошуків.

Доцільно також звернути увагу на необхідність підготовки дидактичних комплектів графічної наочності у формі робочого зошита й електронного ресурсу для роботи у 9-му класі на уроках з предмета «Правознавство. Практичний курс» і в 11-му профільному класі з опанування предмета «Правознавство».

Список використаних джерел

1. Бібліотека баз даних і знань у галузі держави і права. – К. : НДЦПІ АПрН України, 2006. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: video RAM; CD-ROM 4xSpeed; Windows 98, 2000, XP. – Назва з контейнера.
2. *Гора П. В.* Повышение эффективности обучения истории в средней школе / П. В. Гора – М. : Просвещение, 1988. – 208 с.
3. *Десятов Д. Л.* Методика використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні історії / Д. Л. Десятов – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 111 [1] с.
4. *Дрожжина С. В.* Основы правоведения : наглядный справочник / С. В. Дрожжина. – Донецк : Центр подготовки абитуриентов, 1999. – 128 с.
5. *Кушніренко О. Г.* Конституційне право України в схемах і дефініціях : навч. посібник для студ. юрид. вузів та факультетів / Кушніренко О. Г., Слінько Т. М., Веніславський В. Ф. – Х. : Торнадо, 2003. – 328 с.
6. *Мокрогуз О. П.* Інноваційні технології на уроках історії / О. П. Мокрогуз. – Харків : Вид. група «Основа» : Тріада +, 2007. – 192 с.
7. *Нартов В. В.* Основы правознавства у визначеннях, таблицях і схемах / В. В. Нартов. – Х. : Веста: Вид-во «Ранок», 2008. – 96 с.
8. *Нетьюсов С. І.* Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках правознавства / С. І. Нетьюсов // Інформаційні технології і засоби навчання.

– 2011. – № 3 (23) [Електронне видання]. – Режим доступу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>.

9. *Нетьосов С. І.* Методика використання інформаційно-комунікаційних технологій на лабораторно-практичних заняттях з правознавства / С. І. Нетьосов // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 5 (25) [Електронне видання]. – Режим доступу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>.

10. *Нетьосов С. І.* Навчання основ правознавства з використанням інформаційно-комунікаційних технологій / С. І. Нетьосов. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 127[1] с.

11. *Нетьосов С. І.* Основи правознавства. Тестові завдання [Електронний ресурс] : навчально-контролюючий посібник / С. І. Нетьосов, О. С. Меньяйленко, В. М. Розсоха. – Луганськ : Луганський нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка, 2007. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: 64 Ram; CD-ROM; Win-9x, ME, 2000, XP; SVGA 800x600 (4Mb); video Card. – Назва з екрана.

12. *Нетьосов С. І.* Формування понятійного апарату на уроках правознавства з використанням ІКТ / С. І. Нетьосов // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 21 (232), Ч. І. – С. 142–150.

13. Обчислювальна техніка і технічні засоби навчання / Гороль П. К., Гуревич Р. С., Коношевський Л. Л., Подоляк В. О. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 1999. – 324 с.

14. *Певцова Е. А.* Теория и методика обучения праву : учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Е. А. Певцова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 400 с.

15. *Пометун О. І.* Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К. : Генеза, 2005. – 328 с.

16. Правознавство, 9–11 клас [Електронний ресурс]. Версія 1.0. Дистанційний курс / розробл. на замовлення Інституту інноваційних технологій і МОН України. – К. : КПП, 2006. – 1 електрон. опт. диск.

17. *Склярченко С. Ф.* Використання наочності на уроках суспільствознавства / С. Ф. Склярченко. – К. : Рад. Школа, 1977. – 128 с.

18. *Худобець О. А.* Застосування презентаційних технологій у практиці проведення уроків історії / О. А. Худобець // Учитель року – 2005. Досвід кращих. – Харків : Вид. група «Основа», 2005. – С. 11–17.

19. *Худобець О. А. Microsoft Power Point як інструментальне середовище вчителя історії / О. А. Худобець // Історія та правознавство. – 2006. – № 5 (69). – С. 25–27.*

ГРАФИЧЕСКАЯ НАГЛЯДНОСТЬ НА УРОКАХ ПРАВОВЕДЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Нетёсов Сергей Иванович, кандидат педагогических наук, доцент кафедры социальной работы Учебно-научного института труда и социальных технологий Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля, г. Луганск, e-mail: netyosov@mail.ru

Аннотация

ИКТ создают новые возможности для использования графической наглядности на уроках правоведения. Цель статьи – презентация рабочей тетради в форме не до конца заполненных определений, таблиц и схем, пособия «Правоведение: определения, таблицы и схемы. 10 класс» в форме электронного ресурса и представление методических подходов к использованию материалов, которые рассматриваются. Выяснено, что работа с наглядностью, которая предлагается, может быть организована на любом этапе урока, ориентируется на зрительную, механическую и логическую память, значительно экономит время на уроке, развивает компетентности письменного и устного представления юридической информации, совершенствует информационную грамотность, позитивно влияет на формирование компетентностей, способствует воспитанию положительного отношения к закону и праву. Ученик – субъект обучения.

Ключевые слова: правоведение, графическая наглядность, информационно-коммуникационные технологии, схема, таблица, определение, компетентность.

GRAPHIC VISUAL METHODS ON THE LESSONS OF JURISPRUDENCE USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Sergiy I. Netyosov, PhD (pedagogical sciences), associate professor of Social Work of Training and Research Institute of Labor and Social Technologies, East Ukraine Volodymyr Dahl National University, Luhansk, e-mail: netyosov@mail.ru

Resume

ICT offer new possibilities for using of graphic visual methods on the lessons of jurisprudence. The purpose of the article is a presentation of a workbook in a form of not completely filled definitions, tables and diagrams and manuals "Jurisprudence: definitions, tables and charts. Grade 10" in the form of electronic resource and presentation of methodical ways using the materials that are considered. It was found out that the work with using of visual methods can be arranged at any stage of the lesson and is focused on visual, mechanical and logical types of memory, it saves time during the lesson, it develops competence in written and oral legal speech, it improves the educational literacy, positively affects the forming of competencies, contributes to upbringing of a positive attitude to the law and the jurisprudence. Student is a subject of education.

Keywords: jurisprudence, graphic presentation, information and communication technologies, schemes, tables, definitions, competence.

Матеріал надійшов до редакції 22.02.2012 р.